

OMMAVIY AXBOROT VOSITALARINING INSON HAYOTIGA TA'SIRI

Mardonova Sevara Ikhtiyorovna

*Magistr O'zbekiston jurnalistika va ommaviy
kommunikatsiyalar universiteti*

Annotatsiya. Globallashib borayotgan davrda ommabop jurnallar va mediani inson hayotida tutgan o'rni hamda ularning inson ongiga va sog'ligiga ta'siri, ishonchlilik darajasi va aniqlik nuqtai nazaridan baholash.

Kalit so'zlar: depressiya, media, ommabop jurnallar, robot jurnalistika.

Ommabop jurnallar depressiyaga chalingan insonlarni davolay oladimi? Texnologiya, ilm-fan rivojlangan sari insonlarning qiziqishlari tobora o'zgarib bormoqda. Inson tabiati o'zgaruvchan, ammo bugungi kunda ularning diqqatini bir joyga jamlash yoki e'tiborini bir nuqtaga qaratish juda mushkul. Shu sababli, hattoki turli saytlarda yangiliklar yozma tarzda emas, balki video tariqasida ommaga ulashilmoqda. Bu esa o'z navbatida inson ongini sustlashib borayotgani va depressiyaga tushib qolish sabablaridan biridir. Depressiya butun dunyo bo'ylab keng tarqalgan kasallik bo'lib, aholining taxminan 3,8%, jumladan, kattalar orasida 5% va 60 yoshdan oshgan kattalar orasida 5,7% tashkil etadi. Jahon sog'liqni saqlash tashkilotining ma'lumotlariga ko'ra, 300 milliondan ortiq odam zarar ko'radi [1].

Bemorlar shifokor ko'rigida bo'lganlarida, ularga hayot tarzini o'zgartirish va davolash usullari haqida og'zaki yoki yozma umumiy ma'lumot berilishi mumkin. Shunga qaramay, chet el mamlakatlarida bemorlar tibbiy mutaxassisni ko'rigiga bora olmasalar, ular ommabop ommaviy axborot vositalari va internet kabi boshqa ma'lumot manbalariga tayanishadi. Internetdan tashqari, bosma yozma ommaviy axborot vositalari keng jamoatchilik uchun axborot manbai bo'lib qolmoqda. Jurnallar ko'p o'n yillar davomida sog'liqni saqlash bo'yicha maslahatlar berib kelmoqda va ommaviy axborot vositalarining barcha sohalarida nashrlar sotuvi pasaygan bo'lsa-da, jurnallar sog'liqni saqlash ma'lumotlarini izlashning mashhur usuli bo'lib qolmoqda [2].

Wilsonning fikriga ko'ra, turmush tarzi jurnallari, ayniqsa sarlavhasida "salomatlik" so'zi bo'lgan jurnallar inson sog'liqni saqlash savodxonligi va xulq-atvoriga ta'sir qiladi. Nashriyotchilar o'z nashrlarini o'quvchilarga sezilarli ta'sir ko'rsatadigan tarzda keng targ'ib qiladilar [3]. Dalillar shuni ko'rsatadiki, ommaviy axborot vositalarida yoritilishi insonlarning kundalik hayot tarziga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. [4].

Ushbu maqolada ko'rib chiqiladigan asosiy savol - mashhur Flamand va Gollandiya jurnallarida chop etilgan depressiya haqidagi maqolalarning tushunarli,

amaliy va ishonchlimi va bu maqolalar o'quvchilarni to'g'ri turmush tarzini shakllantirishga undaydigan bemor uchun ta'lim materiallari va materiallar sifatida xizmat qilish potentsialiga egami?

Mashhur jurnallarda chop etilgan depressiyaga oid maqolalar sifatini baholash hozirgi sharoitda juda muhim, chunki depressiyadan aziyat chekayotgan aholining faqat yarmi sog'liqni saqlash mutaxassislariga murojaat qilish imkoniyatiga ega. Ommabop jurnallar bizning e'tiborimizga loyiqdir, chunki ular hali ham aholining katta qismi muntazam ravishda foydalana oladigan manbadir. Depressiyaga uchragan bemorlarning harakatchanligini targ'ib qilish maqsadida ommaviy axborot vositalaridan maksimal darajada foydalanish uchun biz mavzu bo'yicha bilimimizni boyitishimiz kerak.

Shu maqsadda, birinchi navbatda, ommaga o'z kasalligini qanday tushunishlarini aniqlash va ommaviy axborot vositalarining turli janrlari ushbu taqdimotlarni hisobga olgan holda ularga qanday ta'sir qilishini aniqlash muhimdir.

Jurnallarning xilma-xilligini, shuningdek, ruhiy kasalliklarning stigmalarini yaratish va kuchaytirish, shuningdek, ularni kamaytirishga qo'shgan hissi bo'yicha tekshirish kerak.

Shuni ta'kidlash joizki hozirgi globallashayotgan davrda jurnalistlar o'rnini robotlar egallay boshlagani hech kimga sir emas. Buni ham albatta salbiy va ijobiy tomonlari mavjud: bir tomondan asta sekinlik bilan ma'lumotlarning ko'pgina qismi aynan faktlarga asoslangan holda bo'lishini ta'minlashga yordam bersa, boshqa tomondan esa mehnat ish kuchini kamayishiga olib keladi. Hozirgi kunda, asosan Janubiy Koreyada bunday robotlarni uchratish mumkin. Sinov muddati muvaffaqiyatli yakunlasa balki ko'plab mamlakatlarda bunday robotlar keng tarqaladi va ma'lumotlarni aniqlik va ishonchlilik darajasi yanada ortadi. Bu esa insonlarning ommaviy axborot vositalariga hamda bosma nashriyotlarga bo'lgan ishonchini va ehtiyojini oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati:

1. WHO (World Health Organization) Depression Retrieved from <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/depression> [accessed 8 June 2022].
2. A. Wilson, D. Smith, R. Peel, J. Robertson, K. Kypri A quantitative analysis of the quality and content of the health advice in popular Australian magazines Aust N Z J Public Health, 41 (3) (2017), pp. 256-258, 10.1111/1753-6405.12617 View PDFView articleView in ScopusGoogle Scholar
3. H. Stuart Media portrayal of mental illness and its treatments: what effect does it have on people with mental illness? CNS Drugs, 20 (2) (2006), pp. 99-106, 10.2165/00023210-200620020-00002 View at publisher_ View in ScopusGoogle Scholar
4. E. Sieff Media frames of mental illnesses: the potential impact of negative frames J Mental Health (Abingd, Engl), 12 (3) (2003), pp. 259-269, 10.1080/0963823031000118249 View at publisher_ View in ScopusGoogle Scholar